

КЛАСИФІКАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

У статті проаналізовано правові елементи адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права та здійснено їх класифікацію на основні, додаткові та спеціальні. Виявлено, що основними елементами є права й обов'язки як комплексні елементи адміністративно-правового статусу, що виділяють його цілісний складник, без жодного з елементів якого він не може існувати; додаткові елементи – такі, як правосуб'єктність, правове становище, повноваження, гарантії, компетенція, адміністративно-правова відповідальність, юридичне явище, що належать до динаміки, інакше кажучи, інструментарію адміністративного права, та не можуть бути віднесеними до загального складника адміністративно-правового статусу суб'єкта адміністративного права; спеціальні елементи адміністративно-правового статусу, якими є всі елементи, що характеризують окремий суб'єкт адміністративного права.

Ключові слова: адміністративна послуга, адміністративно-правовий статус, елемент, класифікація, публічна адміністрація, суб'єкт адміністративного права.

В статье проанализированы правовые элементы административно-правового статуса субъектов административного права и осуществлена их классификация на основные, дополнительные и специальные. Выявлено, что основными элементами являются права и обязанности как комплексные элементы административно-правового статуса, выделяющие его целостную составляющую, без любого из элементов которой он не может существовать; дополнительные элементы – такие, как правосубъектность, правовое положение, полномочия, гарантии компетенция, административно-правовая ответственность, юридическое явление, которые относятся к динамике, то есть к инструментарию административного права, и не могут быть отнесены к общей составляющей административно-правового статуса субъекта административного права; специальные элементы административно-правового статуса, которыми являются все элементы, характеризующие отдельный субъект административного права.

Ключевые слова: административная услуга, административно-правовой статус, элемент, классификация, публичная администрация, субъект административного права.

In the article, the legal elements of the administrative-legal status of the subjects of administrative law are analyzed and their classification into basic, additional and special ones is carried out. It is revealed that the main elements are the rights and duties, as complex elements of the administrative-legal status, that distinguish its integral component, without any of which elements it cannot exist; additional elements – such as legal personality, legal status, powers, guarantees competence, administrative and legal responsibility, legal phenomenon related to the dynamics, that is, the administrative law instrument and cannot be attributed to the general component of the administrative and legal status of the subjects of the object of administrative law; special elements – special elements of the administrative-legal status have all the elements characterizing a certain separate subject of administrative law.

Key words: administrative service, administrative-legal status, element, classification, public administration, subject of administrative law.

Вступ. У сучасних державах неможливо обійтися п'ятьма статусами, у кожній державі їх налічується десятки, а то й сотні. Кожний із них має бути правильно теоретично і практично визначений та законодавчо прописаний. Адже від цього напряму залежить забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних чи юридичних осіб. Помилки, невизначеність, поверхневе розкриття в цій сфері призводять до несприятливих наслідків для громадян і держави.

Щоб цього уникнути, з виникненням перших держав почав оформлятися узагальнений правовий статус особи. Наприклад, у Стародавньому Римі було п'ять основних статусів особи, вільні громадяни патриції та плебеї, раби і вічні безсмертні особи, які в нашому розумінні є юридичними особами.

У теорії адміністративного права є небагато категорій, які використовуються в усіх без винятку сферах суспільного життя. Однією з таких категорій є «адміністративно-правовий статус». Практично не існує вченого, юриста-практика чи публічного чиновника, який би з ним не стикався постійно. Адже всі неоднорідні суб'єкти суспільних відносин мають свої, притаманні лише їм суспільні статуси.

Деякі вчені, крім основних елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права, визначають ще й додаткові елементи, зокрема такі, як: правосуб'єктність, правове становище, повноваження, компетенцію, завдання (функції), місце і роль, призначення, індивідуальні особливості, громадянство. Тому нам потрібно здійснити класифікацію елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права для того, щоб відділити елементи в окремі групи та з'ясувати, які елементи є основними, які додатковими, а які спеціальними.

Постановка завдання. Мета статті – на основі теорії адміністративного права, аналізу відповідних нормативно-правових вітчизняних і закордонних актів, праць учених та інших джерел визначити класифікацію елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права.

Результати дослідження. Проблематику поняття адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права вивчали такі науковці: В. Авер'янов, О. Бандурка, В. Бевзенко, Ю. Битяк, І. Голосніченко, В. Грашук, Н. Гудима, Є. Додіна, С. Ківалов, С. Козуліна, В. Колпаков, А. Комзюк, А. Куліш, А. Кухарчук, Д. Мандичев, Н. Нижник, М. Орзіх, О. Рябенко, В. Селіванов, С. Тюрін, О. Харитонова, О. Харченко та ін. Однак згадані вчені торкалися питання лише опосередковано, досліджуючи інші, більш загальні чи спеціальні суспільні відносини.

Категорія «юридичний статус» зустрічається в працях давньоримських вчених. У перекладі з латини слово *status* означає положення, стан у будь-якій ієрархії, структурі, системі [1, с. 547; 2, с. 307]. За допомогою даного терміна римські вчені сформулювали категорії, що відбивають окремі аспекти правового становища людини: стан свободи – *status libertatus*, стан громадянства – *status civitatus*, сімейний стан – *status familiae* [3, с. 98].

У найбільш близькому до сучасного розуміння значенні поняття «статус» було введено в науковий лексикон на початку ХХ ст. розробниками ролевої теорії особистості: американськими соціологами та соціальними психологами Р. Лінтоном, Я. Морено, Т. Парсонсом. Така потреба була викликана необхідністю опису соціальної структури суспільства, яка складається з огляду на становище людей у суспільстві [4, с. 81].

В. Корельський визначає правовий статус як багатоаспектну категорію, що, по-перше, має загальний, універсальний характер, включає статуси різних суб'єктів правовідносин – держави, суспільства, особи тощо; по-друге, відбиває індивідуальні особливості суб'єктів і їхній реальний стан у системі багатоманітних суспільних відносин; по-третє, не може бути реалізований без обов'язків, що кореспондуються правом, без юридичної відповідальності, у необхідних випадках – без правових гарантій; по-четверте, категорія «правовий статус» визначає права й обов'язки суб'єктів у системному вигляді, що дозволяє здійснити порівняльний аналіз статусів різних суб'єктів для відкриття нових шляхів її вдосконалення [5].

Н. Оніщенко визначає правовий статус як систему законодавчо встановлених і гарантованих державою прав, свобод, законних інтересів і обов'язків суб'єкта суспільних відносин [6]. В. Миколенко вважає, що адміністративно-правовий статус – це наявність у конкретної особи суб'єктивних прав і обов'язків, передбачених нормами адміністративного права [7, с. 14]. О. Петришин зазначив, що адміністративно-правовий статус – це сукупність прав і обов'язків у сфері виконавчо-розпорядчої діяльності [8]. А. Малько дещо інакше підходить до визначення цієї категорії та характеризує правовий статус як комплексну інтеграційну категорію, що відображає взаємовідносини суб'єктів суспільних відносин, особи й суспільства, громадянина й держави,

індивіда й колективу, а також інші соціальні зв'язки [9]. Професор С. Гусарев вважає, що феномен правового статусу особистості визначає «співвідношення особистості та права, за допомогою якого держава окреслює для суб'єкта межі можливої діяльності, його становище щодо інших суб'єктів, і залежно від індивідуальних або типових ознак, які властиві суб'єктові, у праві відбиваються повнота правового становища особистості, його певна уніфікація або обмеження» [10, с. 41].

Наступна понятійна категорія, класифікація – це система розподілу предметів, явищ або понять на класи, групи тощо за спільними ознаками, властивостями [11]. Отже, нашим основним завданням є формування основної класифікації елементів адміністративно-правового статусу, суб'єктів адміністративного права.

У юридичній літературі наведено багато думок щодо структури правового статусу. Так, А. Колодій і А. Олійник визначають такі його елементи: статусні правові норми і правові відносини; суб'єктивні права, свободи і юридичні обов'язки; громадянство; правові принципи й юридичні гарантії; законні інтереси; правосуб'єктність; юридична відповідальність. Деякі автори як елементи правового статусу розглядають правове зобов'язання, законність, правопорядок, правосвідомість, гуманізм, справедливість. На думку А. Панчишина, до структури правового статусу як інтегрованого поняття належать: правові норми, що визначають статус; основні права, свободи, законні інтереси й обов'язки; правосуб'єктність; правові принципи; громадянство; гарантії прав і свобод; юридична відповідальність; правовідносини загального типу [12, с. 95–96].

Як слушно вважають професор О. Гумін і доцент Є. Пряхін, до елементів адміністративного статусу варто віднести правосуб'єктність, права, обов'язки та юридичну відповідальність. Не всі права, закріплені в законодавстві, характеризують адміністративно-правовий статус. До них належать лише ті, що передбачені нормами адміністративного права та реалізуються у взаємовідносинах з органами публічної влади, оскільки адміністративно-правові відносини існують тільки там, де один із суб'єктів є суб'єктом владних повноважень. Аналогічно варто говорити і про обов'язки. Адміністративно-правовий статус характеризують тільки ті, що обумовлюються виникненням взаємовідносин з органами публічної влади. Для національного законодавства залишається проблемним те, що в нормативно-правових актах в основному йдеться не окремо про права й обов'язки, а про «повноваження» [13].

Отже, майже всі вчені до змісту адміністративно-правового статусу відносять права, свободи й обов'язки суб'єктів адміністративного права. Права – це інтереси певного суб'єкта адміністративно-правових відносин, які полягають в користуванні й вільному розпоряджанні соціальними благами й цінностями, а також дозволяють користуватися основними свободами у встановлених законом межах. Обов'язком є сукупність зобов'язань одного суб'єкта адміністративного права щодо інших, які є певною органічною необхідністю, що узгоджує особисті й суспільні інтереси. Отже, права й обов'язки як комплексні елементи адміністративно-правового статусу виділяють його цілісний складник, без жодного з елементів якого він не може існувати. Тому вказані елементи (права й обов'язки – М. Г.) належать до основного складника будь-якого адміністративно-правового статусу суб'єкта права.

Проте деякі вчені визначають ще й додаткові елементи адміністративного права, а саме: правосуб'єктність, правове становище, повноваження, компетенцію, завдання (функції), місце і роль, призначення, індивідуальні особливості, громадянство. На наш погляд, не всі з перелічених елементів є такими, які притаманні адміністративно-правовому статусу суб'єкта адміністративного права.

Такими вченими, які відносять до елементів адміністративно-правового статусу, крім прав, свобод і обов'язків, ще й адміністративну відповідальність і правосуб'єктність є професор О. Гумін і доцент Є. Пряхін.

Термін «правосуб'єктність», відповідно до теорії держави та права, означає можливість чи здатність особи бути суб'єктом права з усіма відповідними наслідками. Крім того, це складна юридична властивість, яка складається із правоздатності, дієздатності та деліктоздатності разом узятих. [14].

Тобто саму правосуб'єктність не можна відносити до елементів адміністративно-правового статусу, адже вона є його підґрунтям (передумовою) і аж ніяк не є складником, проте, на наш погляд, до вагомого елемента адміністративно-правового статусу варто віднести підстави та порядок виникнення і припинення правосуб'єктності. Адже безглуздо говорити про будь-який статус особи, якщо вона ще «не народилася», у нашому дослідженні – з погляду права не існує, або якщо вона припинила існування як суб'єкт адміністративного права. Наприклад, людина от-

римує загальну правосуб'єктність із моменту відділення плоду від матерії, а втрачає її з моменту смерті.

Також існують особливості утворення і ліквідації публічних юридичних осіб. Юридична особа вважається створеною із дня її державної реєстрації, порядок і умови державної реєстрації всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми, а також форми власності та підпорядкування, регламентовані Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» від 15 травня 2004 р. Що стосується припинення існування юридичної особи, то воно відбувається шляхом реорганізації або ліквідації. Юридична особа є такою, що ліквідована, із дня внесення до Єдиного державного реєстру запису про її припинення.

Усе це разом дозволяє стверджувати, що порядок виникнення та припинення правосуб'єктності суб'єктів адміністративного права є вагомим елементом адміністративно-правового статусу так званого «молодого», чи «пристарілого» суб'єкта адміністративного права, коли він народжується (створюється) або припиняє своє існування. За існування особи довгий час у стабільних соціально-правових умовах такий елемент втрачає своє вагомe значення і взагалі може не аналізуватися.

Отже, по своїй суті адміністративно-правовий статус суб'єкта адміністративного права – це філософсько-правові чинники його «народження» і «смерті», правових статичних правил, потенціальної взаємодії з іншими суб'єктами й об'єктами права, що здійснюється на основі норм адміністративного права, з метою забезпечення прав, свобод або/та законних інтересів за умови недопущення творення передумов щодо порушення засвідчених цінностей інших суб'єктів права.

Адміністративну відповідальність також не можна відносити до елементів адміністративно-правового статусу, адже суб'єкти адміністративного права в разі порушення прав інших суб'єктів несуть відповідальність згідно із чинним законодавством, тому, щоб здійснити захист та не допустити порушення прав і свобод будь-якого суб'єкта адміністративно-правових відносин, держава встановлює адміністративні санкції, які накладаються на правопорушника з боку держави. Отже, адміністративна відповідальність є динамічним елементом адміністративно-правового статусу, тому вона не є його складовим елементом.

Наприклад, М. Ринажевський додає до сукупності правових елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права ще й «правове становище суб'єкта права», що само собою означає становище того чи іншого суб'єкта в правовій реальності, що відображається в його взаєминах із суспільством і державою [15]. Без всякого сумніву, дане правове явище належить до елементів адміністративного статусу, однак воно вже описане правами, свободами й обов'язками, тому це є дублюванням вже сталих визначень адміністративно-правового регулювання. Отже, ми вважаємо, що термін «правове становище» не є сталим елементом адміністративно-правового статусу.

Деякі вчені в сукупності правових елементів адміністративно-правового статусу виділяють ще й повноваження, які по своїй суті є офіційно наданими кому-небудь правами певної діяльності, ведення справ. Також повноваження в теорії управління опосередковують владні відносини між керівним і підлеглим учасниками цих відносин (тобто це право керування). У теорії держави і права повноваження – це засіб впливу суб'єкта на правову поведінку об'єктів [16]. Наприклад: дискреційні повноваження органів державної влади – це комплекс прав і зобов'язань представників влади як на державному рівні, так і на регіональному, зокрема й представників суспільства, яких уповноважили діяти від імені держави чи будь-якого органу місцевого самоврядування, що мають можливість надати повне або часткове визначення і змісту, і виду ухваленого управлінського рішення. Також ця особа може вибирати рішення в передбачених для конкретних ситуацій нормативно-правових актах або схожих документах [17]. Такий підхід внесення повноважень до адміністративно-правового статусу також є не зовсім правильним, адже повноваження тісно переплітаються із правами й обов'язками та дещо їх дублюють.

Згідно із тлумачним словником української мови, компетенція (від. лат. *competencia* – коло питань, з якими людина добре обізнана, володіє знаннями і досвідом) – добра обізнаність із чим-небудь, або коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи [18]. Як зазначає у своїх працях Д. Калаянов, єдиної позиції щодо визначення поняття «компетенція» в науковій правовій літературі не існує. Так, за визначенням одних учених, цей термін позначає «сукупність юридично встановлених повноважень, прав та обов'язків певного державного органу (органу місцевого самоврядування) або посадової особи, які визначають його місце в системі державних органів», інші визначають компетенцію тільки як сукупність (перелік) прав і обов'яз-

ків чи сукупність повноважень або прав, існує також думка, що компетенція – це сукупність владних повноважень із вказівкою підвідомчості. Компетенція окреслює коло та зміст правового впливу, який може здійснюватися складними адміністративними системами на ті чи інші об'єкти управління. Деякі науковці стверджують, що поняття «компетенція» і «повноваження» тотожні, або «компетенція визначається через їхні функції» [19]. Компетенція – це елемент статусу, який встановлює сукупність юридично визначених прав і обов'язків органу органів державної влади або їх керівників, завдяки якій виконуються поставлені завдання й обов'язки, та належить до динаміки адміністративно-правових елементів і аж ніяк не до адміністративно-правового статусу.

«Юридичне явище» («право») як термін означає, що це складна система, яка складається із загальнообов'язкових принципів, правил і норм поведінки, встановлених або санкціонованих державою, які виражають волю частини соціально неоднорідного суспільства, яка домінує, спрямовані на врегулювання суспільних відносин відповідно до цієї волі і забезпечуються державою. Тобто з вищесказаного зрозуміло, що юридичне не є елементом адміністративно-правового статусу [20].

Отже, всі наведені вище адміністративно-правові елементи, а саме: правосуб'єктність, правове становище, повноваження, гарантії, компетенція, адміністративно-правова відповідальність, юридичне явище, належать до динаміки (інструментарію) адміністративно-правового статусу та не є безпосередньо його складовими елементами.

Деякі вчені схиляються до того, що завдання та функції потрібно також віднести до елементів адміністративно-правового статусу. Ми вважаємо, що такий підхід по своїй суті є неправильним, адже завдання, відповідно до Тумачного словника української мови, – це наперед визначений, запланований для виконання обсяг роботи, справа і т. ін., або мета, до якої прагнуть, те, що хочуть здійснити [21]. Отже, термін «функція» означає роботу кого-, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось, призначення, роль чого-небудь. Наприклад, основними завданнями та функціями системи управління охороною праці є: відпрацювання заходів, що стосуються державної політики з охорони праці на регіональному і галузевому рівнях; підготовка, прийняття і реалізація заходів із гарантування безпечних умов праці, утримання в належному стані обладнання, споруд, інженерних мереж; організація і проведення навчання працівників охорони праці та проведення професійного відбору; облік, аналіз і оцінка стану умов безпеки праці; забезпечення страхування працівників від нещасних випадків на виробництві та від профзахворювань [22]. Тому схожі по своїй суті завдання та функції можна віднести до додаткових елементів адміністративно-правового статусу.

Призначення – це розпорядження на право заміщення якоїсь посади, на зачислення куди-небудь. Наприклад: використовувати за призначенням кого-небудь – використовувати відповідно до здобутої освіти, фаху, досвіду. Він знав безліч металургів по всіх заводах країни і, коли вважав, що тих використовують не за призначенням, не за здібностями, кликав їх до себе [23]. Термін «призначення» так само належить до додаткових елементів адміністративно-правового статусу, тому не є його складовим елементом.

Місце і роль визначає становище певного суб'єкта адміністративно-правових відносин у тій чи іншій сфері правового регулювання. Наприклад, місцем і роллю громадських об'єднань у сучасній правовій системі України є: добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема й економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів. Тобто місце і роль визначає певне призначення та/або становище того чи іншого суб'єкта адміністративного права в адміністративно-правовій системі.

Індивідуальні особливості також не можна відносити до елементів адміністративно-правового статусу, оскільки вони дублюють поняття місця й ролі та прав і обов'язків. Індивідуальність (лат. *individuitas* – неподільність) – сукупність своєрідних особливостей і певних властивостей людини, які характеризують її неповторність і виявляються в рисах характеру, у специфіці інтересів, якостей, що відрізняють одну людину від іншої. Індивідуальність визначає людину як автора власного життя, як творця унікального життєвого шляху, носія багатогранної неповторності, авторського світобачення. Індивідуальність визначається витвореною нею духовно-практичною реальністю, що є сукупним результатом саморефлексії, совісті як особистого морального імперативу добра, віри як засобу поєднання макро- і мікрокосму, що породжує людину духовну.

«Громадянство» також не можна відносити до елементів адміністративно-правового статусу, даний термін означає постійний правовий зв'язок особи та держави, який виражається у взаємних правах і обов'язках. Такий зв'язок виникає з народженням людини і зберігається про-

тягом усього її життя. Ознаками громадянства є: постійний зв'язок, тобто необмежений у просторі і в часі; правовий зв'язок – передбачений і гарантований нормативно-правовими актами; взаємний зв'язок – держава й особа мають взаємні (кореспондуючі) права й обов'язки. Громадянство є одним із базових чинників у характеристиці правового статусу особи. Відповідно до загальноновизнаних норм міжнародного права, право на громадянство є невід'ємним правом кожної людини. Термін «громадянство» вживається в країнах із республіканською формою державного правління, а термін «підданство» властивий для монархій, оскільки формально означає особисту підлеглисть монарху [24]. Наприклад, іноземець – це громадянин, або підданий іншої держави, країни; чужоземець, чужинець [18]. Тобто іноземець має свій адміністративно-правовий статус і може мати громадянство іншої країни, однак він у будь-якому випадку виступає суб'єктом адміністративно-правових відносин. Отже, громадянство є передумовою та вихідним положенням адміністративно-правового статусу.

Отже, ґрунтовний аналіз вищезазначеної інформації дозволяє зрозуміти, що невід'ємними елементами адміністративно-правового статусу є адміністративні права й обов'язки, а всі інші елементи, як-от: правосуб'єктність, правове становище, повноваження, гарантії, компетенція, адміністративно-правова відповідальність, юридичне явище, належать до динаміки, інакше кажучи, інструментарію адміністративного права і не можуть бути віднесеними до загального складника адміністративно-правового статусу суб'єкта адміністративного права. Тому вказані елементи ми класифікуємо як додатковий складник адміністративно-правового статусу суб'єкта права.

Далі перейдемо до аналізу прикладів окремих спеціальних суб'єктів адміністративного права. Кожен суб'єкт адміністративного права незалежно від того, чи то юридична, чи фізична особа, має низку адміністративних прав і обов'язків, які впливають із його адміністративного статусу. Для прикладу візьмемо Міністерство внутрішніх справ України (далі – МВС), яке відповідно до свого адміністративно-правового статусу також має покладені на нього права й обов'язки. Відповідно до положення «Про Міністерство внутрішніх справ України», воно має право: представляти Кабінет Міністрів України за його дорученням у міжнародних організаціях і під час укладання міжнародних договорів; одержувати установленим законодавством порядком від центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій інформацію, документи та матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань; залучати спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій (за погодженням з їхніми керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції; перевіряти додержання центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами й організаціями та громадянами правил безпеки дорожнього руху, дозвільної системи; скликати установленим порядком наради з питань, що належать до його компетенції; займатися відповідно до законодавства господарською діяльністю [19].

Основними обов'язками МВС є забезпечення формування державної політики у сферах: охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, гарантування публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг; захисту державного кордону й охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; цивільного захисту, а також захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій і запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності; міграції (імміграції та еміграції), зокрема й протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших, визначених законодавством, категорій мігрантів [19].

Тобто на МВС покладено низку зобов'язань у сфері державної політики, основна мета яких – забезпечення прав і свобод людини, а також суспільства загалом, адже порушення конституційних прав людини на життя, здоров'я, власність відбувається постійно в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Дані факти об'єктивно надають Міністерству внутрішніх справ, відповідний адміністративно-правовий статус, який дозволяє йому ефективно захищати чесноти громадян, попереджати порушення їхніх прав і свобод у системі органів виконавчої влади.

Окремого аналізу потребує правовий статус фізичних осіб. В адміністративному праві здатність особи бути носієм юридичних прав і обов'язків називається адміністративною правосуб'єктністю, яка містить два компоненти – правоздатність і дієздатність. Розрізняють три види правосуб'єктності – загальну (здатність бути суб'єктом права взагалі), галузеву (здатність бути

суб'єктом права відповідної галузі права) та спеціальну (здатність бути суб'єктом права відповідної групи суспільних відносин у межах конкретної галузі права) [26; 27, с. 125–128].

Функціональне призначення обов'язків полягає в забезпеченні самого існування та реалізації прав і свобод особистості. Права й обов'язки невід'ємні одне від одного, взаємообумовлені і не можуть існувати ізольовано. Обов'язок особи завжди передбачає чиєсь право. Із загально-соціологічного погляду, право – це те, що суспільство дає особистості, а обов'язок – це те, що особа дає суспільству [26]. Ю. Толстой визначає юридичний обов'язок як визначену законом міру належного, яка виражає обов'язок певної поведінки, що вимагається уповноваженою особою від іншого суб'єкта з метою задоволення її власного інтересу [26].

Так, класифікація елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права відбувається за основним його обов'язковим складником (елементом). Для прикладу візьмемо гендерну політику – це утвердження партнерства статей (гендерів) у визначенні та реалізації політичних цілей, завдань і методів їх досягнення в діяльності політичних структур – держави, політичних партій, суспільно-політичних об'єднань. Гендерна політика не самодостатня. Вона потребує поєднання із соціальною й іншими видами політики. Але гендерна політика може претендувати на своє оригінальне буття, оскільки в ній є інтерес суб'єктів – чоловіка й жінки, спрямований на її реалізацію [28]. Тобто основним елементом адміністративно-правового статусу даного суб'єкта адміністративного права є стать, реалізація певних цілей (завдань) чоловіком або жінкою.

Крім того, наприклад, державними службовцями є особи, на яких покладається безпосереднє виконання функцій держави на відповідній території, у конкретній галузі державного управління й основним елементом адміністративно-правового статусу яких є добросовісність.

Отже, спеціальними елементами адміністративно-правового статусу є всі елементи, що характеризують окремий суб'єкт адміністративного права.

Загалом, по своїй суті адміністративно-правовий статус суб'єкта адміністративного права – це філософсько-правові чинники його «народження» і «смерті», правових статичних правил, потенціальної взаємодії з іншими суб'єктами й об'єктами права, що здійснюється на основі норм адміністративного права, з метою забезпечення прав, свобод або/та законних інтересів за умови недопущення творення передумов щодо порушення засвічених цінностей інших суб'єктів права.

Висновки. Усе вищезазначене дозволяє сформулювати таку класифікацію елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права :

1) основні елементи – права й обов'язки як комплексні елементи адміністративно-правового статусу, що виділяють його цілісний складник, без жодного з елементів якого він не може існувати. Тому вказані елементи (права й обов'язки) належать до основного складника будь-якого адміністративно-правового статусу суб'єкта права;

2) додаткові елементи – правосуб'єктність, правове становище, повноваження, гарантії, компетенція, адміністративно-правова відповідальність, юридичне явище, які належать до динаміки, інакше кажучи, інструментарію адміністративного права та не можуть бути віднесеними до загального складника адміністративно-правового статусу суб'єкта адміністративного права. Тому вказані елементи ми класифікуємо як додатковий складник адміністративно-правового статусу суб'єкта права. Варто розуміти, що вчені за допомогою додатково обґрунтування можуть доповнювати цей список та відносити всі інші елементи, крім прав і обов'язків, до додаткових елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів права;

3) спеціальні елементи адміністративно-правового статусу – всі елементи, що характеризують певний окремий суб'єкт адміністративного права. Наприклад, для гендерної політики основним елементом є стать, а для державного службовця – добросовісність.

Список використаних джерел:

1. Щербак А. Правовая ответственность должностных лиц аппарата государственного управления / А. Щербак. – Киев : Наукова думка, 1980. – 133 с.
2. Єдина номенклатура посад службовців // Бюлетень Державного комітету Ради Міністрів СРСР із питань праці і зарплати. – 1967. – № 11.
3. Словарь иностранных слов. – 18-е изд. – Москва : Рус. яз. 1989. – 624 с.
4. Основин В. Основы науки социального управления / В. Основин. – Воронеж : Изд-во Воронежского ун-та, 1971. – 260 с.
5. Корельський В., Перевалова В. Теория государства и права : [учебник для вузов] / В. Корельський, В. Перевалова. – Москва : Норма-Инфра, 2002. – 549 с.

6. Оніщенко Н., Зайчук О. Теорія держави і права. Академічний курс : [підручник] / Н. Оніщенко, О. Зайчук . – Київ : Юрінком-Інтер. 2008. – 366 с.
7. Миколенко В. Прокуратура України як суб'єкт адміністративного права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В. Миколенко ; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. – Київ. 2011. – 19 с.
8. Голосніченко І. Адміністративне право України : основні поняття : [навчальний посібник] / І. Голосніченко. – Київ : ГАН, 2005. – 232 с.
9. Малько А. Теория государства и права : [учебник] / А. Малько. – Москва : Юристь, 1996. – 397 с.
10. Гусарев С. Теоретичні аспекти забезпечення правового статусу особистості в Україні / С. Гусарев // Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України. – 2000. – № 1. – С. 39–44.
11. Словник української мови : в 11-ти томах. – Том 4. – 1973. – С. 175.
12. Панчишин А. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус» / А. Панчишин // Часопис Київського університету права. – 2010. – С. 95–98.
13. Гумін О., Пряхін Є. Адміністративно-правовий статус особи : поняття та структура / О. Гумін, Є. Пряхін. – Львів : Наше право. – № 5. – 2014. – С. 35–37.
14. Зайчук О., Оніщенко Н. Теорія держави і права : Академічний курс : [підручник] / О. Зайчук, Н. Оніщенко. – Київ : Юрінком-Інтер. – 2006. – С. 688.
15. Гіда Є., Білозьоров А. Теорія держави та права / Є. Гіда, А. Білозьоров. – Київ : ФОП О.С. Ліпкан, 2011. – 576 с.
16. Вільна енциклопедія. Вікіпедія. Повноваження 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F>.
17. Дискреційні повноваження органів державної влади як підстава відмови в задоволенні адміністративного позову // Курчин і партнери. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kurchin.com.ua/uk/yuridichni-novini/diskreciyni-povnovazhennya-organiv-derzhvladi>.
18. Словник української мови : в 11-ти томах. – Том 4. – 1973. – С. 250.
19. Калянов Д., Остюченко С., Аносенков А. Правова регламентація адміністративного затримання правопорушників міліцією України / Д. Калянов, С. Остюченко, А. Аносенков. – Вид. 2-е, доп. – Одеса : Одеський ін-т внутр. справ. 2002. – 42 с.
20. Кириченко В. Теорія держави і права : модульний курс : [навч. посіб.] / В. Кириченко. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 264 с.
21. Словник української мови : в 11-ти томах. – Том 3. – 1972. – С. 40.
22. Березуцький В. Основи охорони праці / В. Березуцький. – Харків : Факт, 2005. – 480 с.
23. Словник української мови : в 11-ти томах. – Том 7. – 1976. – С. 620.
24. Шаптала Н., Задорожня Г. Конституційне право України / Н. Шаптала, Г. Задорожня. – Дніпропетровськ : ТОВ «Лізунов-Прес», 2012. – 472 с.
25. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Кабінет Міністрів України, 2015 // Урядовий кур'єр. – 06.11.2015. – № 207.
26. Гумін О., Пряхін Є. Адміністративно-правовий статус особи: поняття та структура / О. Гумін, Є. Пряхін. – Львів : Наше право. – № 5. – 2014. – С. 35–37.
28. Лазарева В. Общая теория права и государства : [учебник] / В. Лазарев. – Москва : Юристь, 2001. – 520 с.